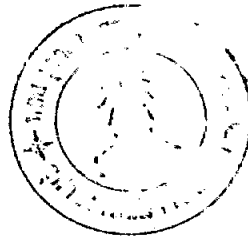


บทที่ 1

บทนำ



ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิวัฒนาการ ของสังคมมนุษย์เปลี่ยนแปลงมาเป็นเวลานานแล้ว ดังเช่น Lenski นักสังคมวิทยา และนักมานุษยวิทยา ได้กล่าวถึงขั้นตอนการวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์ ซึ่งสรุปได้ว่า มีขั้นตอนสำคัญอยู่ 7 ขั้นตอน ได้แก่ สังคมล่าสัตว์แบบเบื้องต้น สังคมล่าสัตว์ก้าวหน้า สังคมกสิกรรมพืชสวนและเบื้องต้น สังคมกสิกรรมพืชสวนก้าวหน้า สังคมกสิกรรมแบบเบื้องต้น สังคมกสิกรรมก้าวหน้า าระดับสูงสุดคือสังคมอุตสาหกรรม<sup>1</sup> ซึ่งคล้ายคลึงกันกับที่ Adam Smith ได้แบ่งขั้นความเจริญทางเศรษฐกิจของมนุษย์ออกเป็น 5 ขั้น คือ<sup>2</sup>

1. Hunting Stage เป็นขั้นที่มนุษย์หาอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติด้วยการล่าสัตว์ และมีชีวิตความเป็นอยู่แบบง่าย ๆ

2. Pastoral Stage เป็นขั้นที่มนุษย์พยายามสร้างสิ่งอื่น ๆ ขึ้น เพื่อแทนสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ โดยการเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์เล็กน้อย

3. Agricultural Stage เป็นขั้นที่ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทางกสิกรรม เศรษฐกิจ จึงขึ้นอยู่กับกสิกรรม

Lenski แบ่งระดับความก้าวหน้าจากการรู้จักใช้เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อช่วยในการดำรงชีวิต ซึ่งถูกรายละเอียดได้จาก "มนุษย์กับสังคม" แปลและเรียบเรียงโดย ยุทธ ศักดิ์เกษมณี จาก Gerhard Lenski "Human Societies: A Macrovel Introduction to Sociology" โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2520.

<sup>2</sup>Geral M. Mier and Robert E. Baldwin, Economic Development : Theory; History; Policy, (New York: John Wiley & Sons, Inc. 1963), p.144.

4. Commercial Stage เป็นขั้นที่มีการติดต่อแลกเปลี่ยนซื้อขายกันระหว่างผู้ผลิตสินค้า ระบบเศรษฐกิจ จึงขึ้นอยู่กับสิ่งเหล่านี้

5. Manufacturing Stage เป็นขั้นที่ระบบเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับ การอุตสาหกรรม จนถึงได้ว่าเป็นประเทศอุตสาหกรรม

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงสังคมมนุษย์ กำลังก้าวไปสู่ความเป็นสังคมอุตสาหกรรม โดยเฉพาะสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งกำลังอยู่ในขั้นตอนของสังคมที่กำลังพัฒนาอุตสาหกรรม เพราะขณะนี้ประเทศไทยมีทั้งการเกษตรกรรม และการอุตสาหกรรม อยู่ควบคู่กันไป อย่างไรก็ตาม "เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า เมื่อประเทศเริ่มเปลี่ยนไปสู่ระบบอุตสาหกรรมและเป็นประเทศสมัยใหม่ขึ้นนั้น อัตราของประชากรที่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมจะลดลงเรื่อย ๆ จนถึงระดับที่ต่ำกว่า 50 เปอร์เซ็นต์

จากการที่ สนิท สัมครการ ได้กล่าวไว้ นั้น ทำให้สามารถเห็นการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้มากขึ้น และจากการเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างรวดเร็วนี้เอง ทำให้ประเทศต้องวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ปัจจุบันประเทศไทยมีแผนพัฒนา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) ซึ่งเน้นในเรื่องของการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งทางด้านเกษตรกรรม และทางด้านอุตสาหกรรม ควบคู่กันไป

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการทางด้านอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม และเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของความเป็นเมือง สำหรับประเทศไทยนั้น ลักษณะที่ขยายความเป็นเมือง (Urbanization) ด้วยการขยายเขตชุมชนออกไป และโดยการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งทำให้คนอพยพไปสู่แหล่งที่ทำงานเหล่านี้มากขึ้น โดยจะ

<sup>1</sup> สนิท สัมครการ; "การตัดสินใจเปลี่ยนอาชีพของชาวนาในภาคกลาง", เอกสารสัมมนาทางสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1 หมายเลขที่ 13, [ม.ป.ท., ม.ป.ป.] หน้า 1.

เห็นได้ว่า ชุมชนชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร จะมีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก และเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้เกิดความเป็นเมืองขึ้นได้<sup>1</sup>

"สังคมสมัยใหม่" ( modern society ) เป็นสังคมที่มีความแตกต่างจากสังคมโบราณ ( Traditional Society ) หลายประการอาทิ

1) ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีอาชีพทางธุรกิจ รับจ้าง หรือขายแรงงาน (ทำงานในองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งของเอกชนและของรัฐ) ซึ่งมีรายได้เป็นรายเดือน

2) มีการใช้ประโยชน์จากวิชาการสมัยใหม่ ( modern technology ) เพื่อความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตประจำวันเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของการรับประทานอาหาร การประกอบอาชีพ การติดต่อสื่อสารคมนาคม การอาคารบ้านเรือน การอนามัยและอื่น ๆ

---

<sup>1</sup> ผลการศึกษาพบว่า "เหตุที่กรุงเทพมหานครมีการเติบโตและขยายตัวอย่างรวดเร็วเป็นผลมาจากนโยบายรัฐบาลที่ต้องการให้ประเทศมีการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญและทันสมัย โดยการพัฒนาอุตสาหกรรมและให้กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาประเทศ ด้วยเหตุนี้ กรุงเทพมหานครจึงเป็นศูนย์กลางสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมของประเทศ นอกจากนี้ในกรุงเทพมหานคร มีจุดศูนย์กลางหลายแห่ง เมื่อขนาดของตัวเมืองได้ขยายตัวออก ประชากรที่เคยอยู่ในใจกลางเมืองแต่เดิม มีการเคลื่อนย้ายเข้าไปสู่ส่วนอื่นของเมือง ซึ่งเป็นลักษณะการเติบโตของย่านธุรกิจของเมืองด้วย และยังมีการพัฒนาอุตสาหกรรมชานเมืองในบริเวณชุมชนชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร"

สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, หน่วยวิจัย, การเติบโตของเขตชุมชนในภาคกรุงเทพมหานคร, กทม: สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2519, หน้า 2.

3) ประชากรส่วนใหญ่หันมานิยมหลักการและปฏิบัติตามหลักวิทยาศาสตร์เพิ่มมากขึ้น การปฏิบัติตามพิธีกรรมต่าง ๆ หรือความเชื่อทางไสยศาสตร์ เลื่อมดอยลดน้อยลง

สังคมที่กำลังจะเปลี่ยนภาวะไปสู่ความเป็นสังคมสมัยใหม่ หรือกระบวนการแห่งความเป็นสังคมสมัยใหม่ (the process of modernization) จะมีอาการแห่งความเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้น อาทิ

1) ภาวการณ์ทางเศรษฐกิจจะเปลี่ยนแปลงมุ่งไปสู่ความชำนาญหรือความถนัดเฉพาะอย่างมากขึ้น (more specialized)

2) พื้นดินต่าง ๆ จะตกมาเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชนมากขึ้น (individually owned)

3) ความร่วมมือหรือความกลมเกลียวกันในสังคมที่มีอยู่ดั้งเดิม (traditional social cohesion) จะอ่อนแอลง เนื่องจากครอบครัวต่าง ๆ จะถูกผลักดันเข้ามาสู่การปฏิบัติแบบของเศรษฐกิจการตลาด (market economy) เพิ่มมากขึ้นทุกที

4) ประชากรในชนบทต่าง ๆ จะมีการเคลื่อนไหว เคลื่อนย้ายและเปลี่ยนอาชีพ โดยมีการอพยพไปสู่เมืองต่าง ๆ หรือแหล่งอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น<sup>1</sup>

จากลักษณะการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้เองนำมาสู่ปัญหาที่ว่า สังคมที่เจริญในค่านเศรษฐกิจ ในค่านของวัตถุจะเจริญจริงหรือไม่ ทั้งนี้ก็เพราะประเทศจะพัฒนาได้ก็ด้วยการร่วมมือกันของประชาชนทุกคน ในการที่จะให้ความสนใจกับชุมชน มีหน้าที่ในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของสังคม และการที่จะเป็นเช่นนี้ได้ก็ย่อมขึ้นอยู่กับว่าประชาชนจะมีทัศนคติ มีความสามารถเหมาะสมกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ หรือไม่ ดังนั้น

<sup>1</sup> สนิท สมักรการ, "การตัดสินใจเปลี่ยนอาชีพของชาวนาในภาคกลาง,

สิ่งสำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาอยู่ที่ตัวบุคคล เพราะประเทศจะไม่มีวันทันสมัยได้เลย นอกเสียจากว่าประชาชนจะเป็นคนทันสมัย ( modern man )

"การที่บุคคลจะพัฒนาเป็นคนสมัยใหม่ ( modern man ) นั้น จะต้อง มีคุณสมบัติทางจิตวิทยา หรือความรู้ลึกนึกคิด ทักษะคติ และพฤติกรรมบางอย่าง คุณสมบัติเช่นนี้บางครั้งก็เรียกรวมว่า " Modernity " และกระบวนการที่ทำให้บุคคล พัฒนา จนมีคุณสมบัติเช่นนั้น เรียกว่า " Modernization " <sup>1</sup>

ดังนั้น จึงมีนักวิชาการหลายท่านทำการศึกษาค้นคว้าลักษณะทางจิตวิทยา หลายประการ ในการทำให้บุคคลเป็นคนทันสมัย เช่น Alex Inkeles, Everett M. Rogers, David C. McClelland ฯลฯ ซึ่งจากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่ามีปัจจัยสำคัญหลายประการ ช่วยทำให้บุคคลเป็นคนทันสมัยได้ เช่น Rogers <sup>2</sup> พบว่า การเปิดรับสื่อมวลชน จะช่วยทำให้คนล้าหลังกลายเป็นคนทันสมัย และยังมีปัจจัย อื่น ๆ ที่ช่วยสนับสนุนอยู่ด้วย เช่น การศึกษา การมีประสบการณ์ภายนอกสังคม ฐานะ ทางสังคม ฯลฯ เพราะฉะนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจว่า สำหรับประเทศไทยเรานั้น การ สื่อสารจะมีส่วนช่วยให้คนได้รับการพัฒนามากขึ้นเพียงใด และสามารถจะทำให้ประชาชน เป็นคนทันสมัยได้หรือไม่ หรือมีปัจจัยอื่นที่สำคัญมากกว่า ในการทำให้เป็นคนทันสมัย ซึ่ง อาจจะเหมาะสมมากกว่าสำหรับการนำมาพิจารณาเกี่ยวกับประเทศไทยก็ได้

<sup>1</sup> บุญเลิศ ศุกคิด, "สื่อสารมวลชนและการพัฒนาประเทศ: วิเคราะห์เชิงทฤษฎีและวิจัย", วารสารธรรมศาสตร์, (กรกฎาคม - กันยายน 2520 ): 10

<sup>2</sup> Everett M. Rogers and Lynne Svennings, Modernization among Peasants : The Impact of Communication (New York : Holt, Rinehart and Winston, 1969) p.102.



เพราะฉะนั้น หากจะศึกษาถึงความทันสมัยของบุคคลในเขตที่มีพร้อมทั้งการเกษตรกรรม และการอุตสาหกรรม ย่อมจะทำให้ทราบถึงลักษณะของบุคคลทางบ้าน จิตวิทยา ซึ่งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นส่วนต่อของสังคมดั้งเดิมกับสังคมสมัยใหม่ ทราบถึงคุณลักษณะที่จะทำให้บุคคลเหล่านั้น เป็นคนทันสมัยได้ และเป็นแนวทางในอันที่จะทำให้ทราบว่าทำอะไร บุคคลเหล่านั้นจึงจะมีลักษณะที่พร้อมและเหมาะสมกับสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง โดยการศึกษาดังปัจจัยหลาย ๆ ปัจจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พฤติกรรมการสื่อสาร ซึ่งจะสามารถนำไปวางแผนการสื่อสาร อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตัวบุคคลต่อไปในอนาคต เมื่อบุคคลเป็นคนที่พัฒนาแล้ว ก็ย่อมจะทำให้การพัฒนาบ้านอื่น ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

### แนวความคิดที่สำคัญในการศึกษา

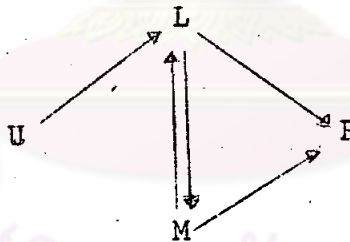
คำว่า "การทำให้ทันสมัย" (Modernization) มีนักวิชาการได้ให้คำนิยามไว้หลายท่าน เช่น Wilbert E. Moore ให้คำนิยามว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงจากระบบแบบดั้งเดิมมาเป็นระบบของเทคโนโลยี และการจัดองค์การอย่างมีระเบียบกฎเกณฑ์ในสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่เจริญก้าวหน้าของเศรษฐกิจ จนกระทั่งมีความมั่นคงทางด้านการเมือง เช่นเดียวกับประเทศตะวันตก<sup>1</sup> Everett M. Rogers ให้คำนิยามว่า การให้ทันสมัยหมายถึงกระบวนการที่บุคคลเปลี่ยนแปลงสภาพการดำเนินชีวิตจากแบบโบราณ มาเป็นแบบที่สมัยนิยมมากขึ้น<sup>2</sup> เป็นต้น จะเห็นได้ว่าคำนิยามคล้ายคลึงกันในแง่ที่ว่า การให้ทันสมัยนั้นจะเป็นการเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบดั้งเดิมมาสู่สังคมสมัยใหม่

<sup>1</sup> Wilbert E. Moore, Social Change, (New Delhi : Prentice-Hall of India, 1965), p.89.

<sup>2</sup> Rogers with Svenning, op.cit., p.14

เกี่ยวกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบดั้งเดิมมาสู่สังคมแบบสมัยใหม่ หรือสังคมสมัยใหม่นั้น Danial Lerner ได้ทำการศึกษาที่ประเทศทางตะวันออกกลาง ในปี ค.ศ.1950 ได้เสนอแนวความคิดว่า เมื่อมีการขยายตัวของชุมชนจนกลายเป็นเมือง (Urbanization) จะช่วยให้เกิดการพัฒนากิจการบ้านการเรือนรูกกล่าวคือ รัศมีการรูกนึ่งสอที่สู่งซึ่น จะทำให้การเปิดรับสือมวลชนแพร่หลายมากขึ้น และในทำนองเดียวกัน เมื่อชุมชนมีความก้าวหน้าทางคานเทคโนโลยีจากการพัฒนาอุตสาหกรรมมากขึ้น สังคมจะขยายขอบชายของสือมวลชน และการขยายตัวของสือมวลชนนี้เองจะช่วยยกระดับการรูกนึ่งสอมากขึ้นควย ซึ่งจะกระตุ้นให้ควมสนใจและเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนากิจการบ้านเศรษฐกิจและการเมืองมากขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงควเป็นเป้าหมายสำคัญของสังคมสมัยใหม่ ซึ่ง Frederick W. Frey ได้เสนอแผนภาพแสดงควมสัมพันธ์ของปัจจัยตาง ๆ ตามแนวความคิดของ Lerner ไว่คังนี้คือ<sup>2</sup>

แผนภาพที่ 1 แสดงควมสัมพันธ์ของปัจจัยตาง ๆ ตามแนวความคิดของ Lerner



<sup>1</sup> Danial Lerner, The Passing of Traditional Society : Modernizing the Middle East, (New York : The Free Press, 1968), p.60.

<sup>2</sup> Frederick W. Frey, "Communication and Development", in W. de Sola Pool et al. (eds.), Handbook of Communication, (Chicago : Rand McNally, 1973), p.400.

- U หมายถึง การทำให้เป็นเมือง ( Urbanization )  
 L หมายถึง การรู้หนังสือ - ( Literacy )  
 M หมายถึง การเปิดรับสื่อมวลชน ( Mass Media Exposure )  
 P หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองและเศรษฐกิจ  
 ( Political and Economic Participation )

ต่อมา Everett M. Rogers ก็ได้ศึกษาถึงกระบวนการที่ทำให้บุคคลซึ่งอยู่ในสังคมแบบดั้งเดิมกลายเป็นคนทันสมัย โดยศึกษาชาวนาในแถบประเทศละตินอเมริกา ซึ่ง Rogers ได้เสนอแนวความคิดเอาไว้หลายประการ กล่าวคือ ปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีความทันสมัยนั้นขึ้นอยู่กับ การรู้หนังสือ ( Literacy ) การเปิดรับสื่อมวลชน ( Mass Media Exposure ) การมีประสบการณ์ภายนอกสังคม ( Cosmopolitaness ) การเข้าใจบทบาทของผู้อื่น ( Empathy ) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ( Achievement Motivation ) ความเชื่อถือโชคชะตา ( Fatalism ) การยอมรับนวัตกรรม ( Innovativeness ) ความรู้ทางการเมือง ( Political Knowledge ) และความมุ่งหวัง ( Aspiration ) ของบุคคลนั้น ซึ่งจะเข้าใจได้ง่ายขึ้น เมื่อพิจารณาจากพาราไดม์ ( Paradigm ) ต่อไปนี้<sup>1</sup>

แผนภาพที่ 2 พาราไดม์ ตามแนวความคิดของ Rogers ในเรื่องความทันสมัย

ANTECEDENTS	INTERVENING	CONSEQUENCES
Literacy	Empathy	Innovativeness
Mass Media Exposure	Achievement Motivation	Political Knowledge
Cosmopolitaness	Fatalism	Aspirations

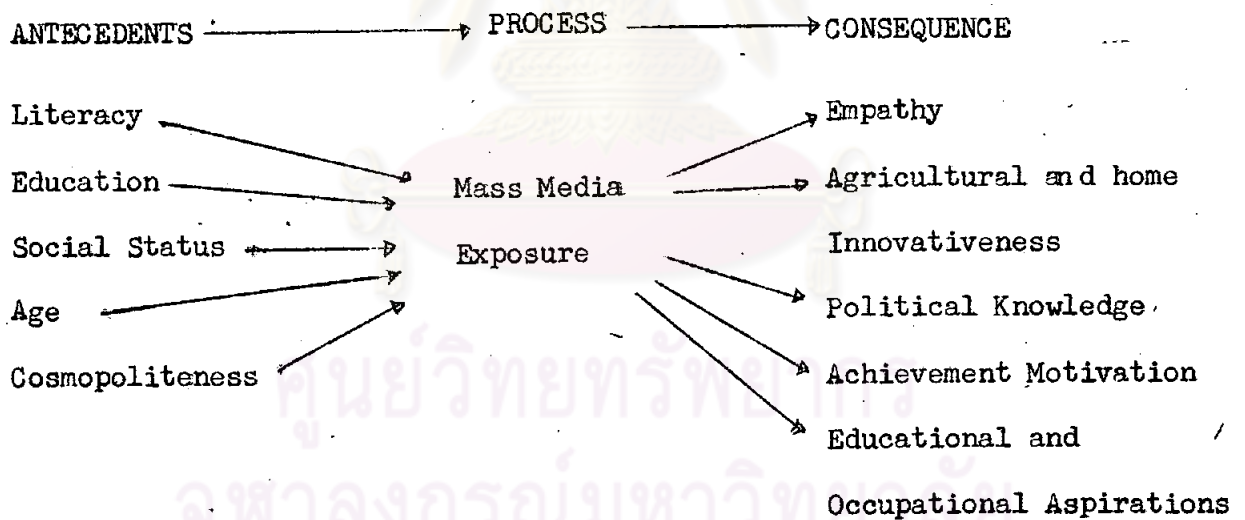
<sup>1</sup>Rogers and Svenning, op.cit., p.50.



สรุปได้ว่า การรู้หนังสือ การเปิดรับสื่อมวลชน และการมีประสบการณ์ - ภายนอกสังคม จะช่วยให้บุคคลมีความกล้าที่จะรับนวัตกรรม แสวงหาความรู้ทางด้านการเมือง และมีความมุ่งหวังในชีวิต ซึ่งเกิดขึ้นโดยมีแรงผลักดันจากคุณลักษณะทางจิตวิทยาอันได้แก่ การเข้าใจบทบาทของผู้อื่น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความเชื่อถือโชคชะตารวมอยู่ด้วย ซึ่งทำให้บุคคลนั้นเปลี่ยนเป็นคนทันสมัย ( modern man ) แล้ว

Rogers ทำการศึกษาบทบาทของสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นปัจจัย ซึ่งอยู่ระหว่างกลาง หรือ ตัวแปรแทรก ( Intervening variable ) ในกระบวนการทำให้ทันสมัย ( Modernization ) อีกด้วย โดยพิจารณาได้จากพาราไดม์ต่อไปนี้

แผนภาพที่ 3 พาราไดม์ตามแนวความคิดของ Rogers ในเรื่องบทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อความทันสมัย



จากพาราไดม์ข้างต้นนี้ สรุปได้ว่า การเปิดรับสื่อมวลชนเป็นปัจจัยสำคัญ อย่างยิ่ง ในการทำให้คนมีความทันสมัย ทั้งนี้เพราะบุคคลที่รู้นิ่งสื่อมีการศึกษาก็ มีสถานภาพทางสังคมสูง มีอายุพอสมควร และมีประสบการณ์ภายนอกสังคม จะเปิดรับสื่อมวลชนและจากการเปิดรับสื่อมวลชนนี้เอง นำมาสู่ความเป็นคนทันสมัย คือสามารถที่จะเข้าใจบทบาทของผู้อื่นได้ มีความกล้าที่จะยอมรับนวัตกรรม มีความรู้ทางด้านการเมือง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และมีความมุ่งหวังในด้านการศึกษาและอาชีพด้วย ซึ่งจากพาราไดม์นี้ แสดงว่าการเปิดรับสื่อมวลชนเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ สำหรับการทำให้ทันสมัย

จากการศึกษาของ Rogers และ Svenning ทั้งไกล่กลาวมาแล้วนี้ มีรายละเอียดดังนี้

1. การอ่านออกเขียนได้ (Literacy) ปรากฏว่า การอ่านออกเขียนได้ มีความสัมพันธ์สูงกับการอ่านหนังสือพิมพ์ ค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .430 ซึ่งมากกว่าความสัมพันธ์ที่มีต่อสื่อที่ไม่ใช่สิ่งพิมพ์<sup>1</sup> อย่างไรก็ตาม ผู้ที่อ่านออกเขียนได้จะเปิดรับสื่อมวลชน ทั้งที่เป็นสิ่งพิมพ์และเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อันได้แก่ วิทยุและโทรทัศน์ มากกว่าผู้ที่ไม่สามารถจะอ่านออกเขียนได้ ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างการอ่านออกเขียนได้ และการเปิดรับสื่อมวลชน เท่ากับ 0.422<sup>2</sup>

ส่วนที่ไม่สามารถจะอ่านออกเขียนได้นั้น จะเปิดรับสื่อสิ่งพิมพ์ โดยบุคคลอื่นถ่ายทอดหรืออ่านให้ฟัง

2. การศึกษา (Education) เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การเปิดรับสื่อเป็นไปโดยง่ายขึ้น ข้อมูลจากหมู่บ้านในโคลอมเบีย แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาและการเปิดรับสื่อมวลชน จะมีมากกว่าความสัมพันธ์ของการอ่านออก

<sup>1</sup> Ibid., p.104.

<sup>2</sup> Ibid., p.105.

เขียนได้ที่มีคอสโพลิตัน คือ ค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.508<sup>1</sup>

3. การมีประสบการณ์ภายนอกสังคม (Cosmopolitaness) หมายถึง การที่บุคคลมีโอกาสติดต่อกับสังคมอื่น ที่อยู่ภายนอกสังคมที่ตนอาศัยอยู่ เช่น การเดินทางไปในเขตชุมชนเมือง เป็นต้น - บุคคลที่สนใจหรือพยายามติดต่อกับสังคมภายนอกนั้นมักจะสนใจความเป็นไปของชุมชนเมือง โดยผ่านทางสื่อมวลชน การมีประสบการณ์ภายนอกสังคม มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชนสูงมาก คือมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.551<sup>2</sup>

4. สถานภาพทางสังคม (Social Status) ปรากฏว่า ผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมสูง จะมีการเปิดรับสื่อสูงด้วย เนื่องจากบุคคลเหล่านี้มักจะมีฐานะทางเศรษฐกิจที่พอที่จะซื้อหาสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุและโทรทัศน์ ได้โดยสะดวก ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางสังคม และการเปิดรับสื่อมวลชนมีค่าเท่ากับ 0.500<sup>3</sup>

5. อายุ (Age) ในสังคมชาวนาที่โคลัมเบียนั้น ปรากฏว่าบุคคลที่สูงอายุ มักจะมีระดับการศึกษาต่ำ สถานภาพทางสังคมต่ำ และดูเหมือนว่าจะเปิดรับสื่อมวลชนต่ำด้วย<sup>4</sup> ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เป็นเช่นนี้ เนื่องจากการอ่านออกเขียนได้ บุคคลที่มีอายุน้อยจะมีความสนใจในสื่อมวลชนสูงกว่า

<sup>1</sup> Ibid., p.105.

<sup>2</sup> Ibid., pp.106-107.

<sup>3</sup> Ibid., p.107.

<sup>4</sup> Ibid.

6. การเข้าใจบทบาทของผู้อื่น (Empathy) อันได้แก่ การที่บุคคลเข้าใจถึงบทบาทของบุคคลอื่น เช่น หัวหน้าหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ราชการ เป็นต้น การเปิดรับสื่อมวลชนจะช่วยให้บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับบทบาทของผู้อื่น ในขณะที่เดียวกันบุคคลที่มีความเข้าใจบทบาทของผู้อื่นสูง จะมีความสนใจในข่าวสารที่มาจากสื่อต่าง ๆ ทั่วๆ ไป ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชน และการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น มีค่าเท่ากับ 0.446<sup>1</sup>

7. การยอมรับนวัตกรรม (Innovativeness) ได้แก่การที่บุคคลตัดสินใจก่อนบุคคลอื่นในสังคม ในการรับแนวความคิดใหม่ จากการศึกษาสังคมชาวนาที่โคลัมเบีย พบว่า การยอมรับนวัตกรรมในเรื่องการเกษตรกรรม มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชน มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.422 และการยอมรับนวัตกรรมในเรื่องที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชน โดยมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.515<sup>2</sup> อย่างไรก็ตาม Rogers และ Svenning ได้เสนอว่า บทบาทของสื่อมวลชนในกลุ่มชาวนา ที่อยู่ในประเทศที่ด้อยพัฒนานั้น สื่อมวลชนจะเป็นสิ่งที่ช่วยสร้าง "บรรยากาศของการพัฒนา" ขึ้นนามากกว่าที่จะเสนอรายละเอียดสำหรับการยอมรับนวัตกรรม<sup>3</sup> แต่ถ้ามองว่าเอาสื่อสารมวลชนมารวมกันกับการอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) แล้ว (เมื่อเนื้อหาคือสื่อมวลชนตรงประเด็นในเรื่องนวัตกรรม) ก็ดูเหมือนว่าจะเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องนวัตกรรมไปสู่กลุ่มชาวนาได้<sup>4</sup>

8. ความรู้ในเรื่องการเมือง (Political Knowledge) ในประเทศที่ด้อยพัฒนาอย่างประเทศโคลัมเบีย สื่อมวลชนจะเป็นหลักสำคัญในการ...

<sup>1</sup>Ibid., pp.108-109.

<sup>2</sup>Ibid..

<sup>3</sup>Ibid., p.110.

<sup>4</sup>Ibid., p.111.

ถ่ายทอดข่าวทางด้านการเมืองไปสู่ประชาชน ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับ  
สื่อมวลชนและความรู้ในเรื่องการเมืองจะเป็นไปในทางบวก คือ มีค่าสหสัมพันธ์<sup>1</sup>  
เท่ากับ 0.572

9. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) หมายถึง  
การที่บุคคลมีความรู้สึกและมีความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ ในหน้าที่การงาน  
Rogers และ Svenning เสนอว่า ถ้าหากสื่อมวลชนในประเทศที่กำลัง  
พัฒนาจะเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศที่พัฒนาแล้ว และเสนอเรื่องราวของการ  
ดำรงชีวิตตามแบบชุมชนเมืองแล้ว บุคคลที่มีการเปิดรับสื่อสูงจะมีระดับของแรงจูงใจ  
ใฝ่สัมฤทธิ์สูงตามไปด้วย ค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.318<sup>2</sup>

10. ความมุ่งหวังในเรื่องการศึกษาและอาชีพ (Educational and  
Occupational Aspirations) Rogers และ Svenning  
เสนอว่า ตามหลักของทฤษฎีแล้ว บุคคลที่มีการเปิดรับสื่อมวลชนสูง จะมีความมุ่งหวัง  
ในการศึกษาและอาชีพสำหรับลูกสูงตามไปด้วย กล่าวคือ การเปิดรับสื่อมวลชนจะทำให้  
ให้บุคคลตระหนักถึงระดับความเป็นอยู่ของชีวิตที่สูงขึ้นกว่าเดิม และเป็นสิ่งที่จะนำไปสู่  
ความมุ่งหวังในเรื่องการศึกษาและอาชีพ ทั้งนี้เพราะเป็นกรทำให้โลกของบุคคล  
กว้างไปกว่าเดิม<sup>3</sup> ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชน กับความมุ่งหวังใน  
เรื่องการศึกษา มีค่าเท่ากับ 0.508 และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชน  
กับความมุ่งหวังในเรื่องอาชีพ มีค่าเท่ากับ 0.300<sup>4</sup>

<sup>1</sup>Ibid., p.112.

<sup>2</sup>Ibid., p.108.

<sup>3</sup>Ibid., p.112.

<sup>4</sup>Ibid., p.108.



นอกจากนี้ Alex Inkeles ก็ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบประเทศ อาเจนตินา ชิลี ปากีสถานตะวันออก อินเดีย อิสราเอล และไนจีเรีย ว่ามีความทันสมัยแตกต่างกันเพียงใด โดยได้ศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มคน 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ทำการกลีกรรรม กลุ่มที่เพิ่งจะเข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมใหม่ ๆ กลุ่มที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมานานแล้ว และกลุ่มที่อยู่ในเขตชุมชนเมือง แต่ไม่ไ้ทำงานอุตสาหกรรม Inkeles ได้เสนอแนวความคิดในเรื่องการทำให้ทันสมัย ดังนี้คือ<sup>1</sup>

ก. การวิเคราะห์ตัวบุคคลหรือปัจจัยภายใน

1. ความพร้อมในการยอมรับประสบการณ์ใหม่ เช่น การยอมรับ ยานยนต์ใหม่ หรือยอมรับในเรื่องการสุขาภิบาล การใช้เมล็ดพันธุ์พืชชนิดใหม่ หรือการใช้ปุ๋ย การทำความรู้จักกับคนแปลกหน้า เป็นต้น ถ้าหากบุคคลมีความพร้อมในเรื่องนี้มาก เขาก็จะเป็นคนทันสมัยมากขึ้น
2. ความพร้อมในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคม บุคคลที่อยู่ในประเทศที่กำลังพัฒนา ถ้าหากว่าเขามีการยอมรับในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของสังคม แสดงว่า เป็นคนทันสมัย
3. ความเจริญทางความคิด เกี่ยวกับเรื่องนี้ ถ้าบุคคลสามารถที่จะคิดอย่างมีเหตุผลกับสถานการณ์ หรือสภาพแวดล้อมตัวเขา โดยเป็นตัวของตัวเอง และสามารถคิดถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัว แม้จะไม่ได้เกิดในชุมชนนั้น ถ้าหากเราสามารถทำให้ความคิคนั้นกว้างไกลออกไปได้ ก็จะเป็นคนทันสมัย
4. การรับทราบข่าวสาร บุคคลที่ทันสมัยจะต้องเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นที่จะรับทราบข่าวสารเสมอ

<sup>1</sup>Alex Inkeles and David Horton Smith, Becoming Modern: Individual Change in Six Developing Countries, 2d.ed (Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1976), pp.19-32.

5. เวลา เป็นสิ่งสำคัญสำหรับคนทันสมัย เพราะว่าบุคคลที่ทันสมัย ควรจะอยู่ในโลกของปัจจุบัน คิดถึงอนาคตมากกว่าคิดถึงอดีต

6. ความมีประสิทธิภาพ เกี่ยวกับเรื่องความสามารถที่จะเรียนรู้ และควบคุมสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับตัวของเขาได้ มีเป้าหมายในชีวิตเป็นของตนเอง มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตัวเอง ทั้งเมื่ออยู่คนเดียวและเมื่ออยู่กับบุคคลอื่น

7. การวางแผน คนที่ทันสมัยนั้นจะต้องเป็นคนที่มีรู้จักวางแผนระยะยาวทั้งในค่านิยมของชุมชน และในค่านิยมส่วนตัวของเขาเองด้วย

8. ความเชื่อถือในสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล เช่น เชื่อในกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของมนุษย์อย่างมีเหตุผล 005344

9. มีค่านิยมที่ถือการใช้จ่ายที่ทะนุถนอมในสาขาอาชีพ และยอมรับด้วย

10. ความมุ่งหวังทางการศึกษาและทางด้านอาชีพ คนที่ทันสมัย จะสนใจที่จะศึกษาต่อในระดับสูง และมีความต้องการที่จะให้บุตรของตนเองประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นอาชีพที่เข้ากันกับวิถีชีวิตแบบใหม่ด้วย

11. ความตระหนักและเคารพในตัวบุคคลอื่น เป็นสิ่งสำคัญสำหรับคนทันสมัย เพราะการปฏิบัติตัวต่อผู้อื่น โดยให้เกียรตินั้น เป็นคุณสมบัติที่พึงปรารถนาในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าบุคคลนั้น ๆ จะอยู่ในสถานะที่สูงกว่าหรือต่ำกว่า

12. ความเข้าใจในเรื่องการผลิต สำหรับเรื่องนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความเข้าใจของบุคคลในเรื่อง การตัดสินใจ ในระดับต่ำเกี่ยวกับเรื่องของการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม

## ข. การวิเคราะห์ในเรื่องปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ

1. ระบบเศรษฐกิจและระบบครอบครัว ซึ่งคงมีอยู่แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมอุตสาหกรรม Alex Inkeles ยกตัวอย่างว่า คนที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จะมีความรับผิดชอบกับครอบครัวและก็ญาติพี่น้องเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะสามารถที่จะทำงานมาเลี้ยงดูครอบครัวได้ดีมากกว่าบุคคลที่ประกอบอาชีพทำนา ซึ่งจะมีฐานะค่อนข้างยากจน

2. สิทธิสตรีจะมีมากขึ้น เพราะทัศนคติของผู้ชายเปลี่ยนไป กว้าง  
การยอมรับสถานภาพและสิทธิสตรีเท่าเทียมกับผู้ชาย
3. การควบคุมการเกิดและการจำกัดขนาดครอบครัว ให้ลดลง  
โดยบุคคลจะมีความพร้อมจะจำกัดขนาดของครอบครัวและมีทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการ  
ควบคุมการเกิด
4. ความเชื่อในศาสนาจะลดลง เมื่อมีการพัฒนาในด้านการศึกษา มี  
ความเชื่อในหลักทางวิทยาศาสตร์ มีประสบการณ์ในการทำงานอุตสาหกรรม และมี  
ประสบการณ์ในสังคมเมืองมากขึ้น
5. การสื่อสารทั้งในรูปของสื่อมวลชน และไม่ใช้สื่อมวลชน ในสังคม  
ที่ทันสมัยจะมีความเชื่อในสื่อมวลชนมากกว่าที่จะเชื่อถือประเภทอื่น นั่นคือความเชื่อถือ  
ในตัวบุคคลในชุมชนจะลดลง
6. การให้ความเคารพในตัวผู้สูงอายุหรือการเคารพในอาวุโส จะ  
ยังไม่หมดไปจากบุคคลที่อยู่ในสังคมอุตสาหกรรม
7. การเมือง คนที่ทันสมัยในเรื่องอื่น ๆ มักจะมีความทันสมัยใน  
เรื่องการเมืองด้วย คือมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการเมืองเป็นอย่างดี
8. การบริโภคนิยม คนที่ทันสมัยจะรู้จักการใช้จ่าย การซื้อของใช้ดีกว่า  
คนที่ทันสมัยน้อยกว่า ซึ่งมักจะได้รับคำแนะนำแบบเก่า ๆ ถึงการใช้จ่ายสินค้าบริโภค  
ซึ่งไม่ถูกต้อง
9. การจัดช่วงชั้นทางสังคม คนที่ทันสมัยจะมีความเชื่อว่าการเคลื่อน  
ย้ายทางสังคม (social mobility) เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ทั้งสำหรับตัวเองและสำหรับ  
บุตรในอนาคต เพราะไม่จำเป็นเสมอไป ที่ทุก ๆ คนจะอยู่ในสถานภาพเดิมตลอดไป  
มีการเปลี่ยนแปลง
10. ความผูกพันกับงาน คนที่ทันสมัยแล้วจะยอมรับการทำงานใน  
โรงงานอุตสาหกรรม มากกว่าคนที่ทันสมัยน้อยกว่า ซึ่งอาจจะไม่ผูกพันกับงาน เช่น  
มาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมชั่วคราว เท่านั้น

นอกจากนี้ Inkeles<sup>1</sup> ยังได้เสนอแนวความคิดในเรื่องปัจจัยภายนอกที่ทำให้บุคคลมีความทันสมัยอีกด้วย ซึ่งควบคู่กับปัจจัยภายใน ดังได้กล่าวมาแล้ว ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การทำให้เป็นเมือง (Urbanization) การศึกษา (Education) การสื่อสารมวลชน (Mass Communication) การทำให้เป็นอุตสาหกรรม (Industrialization) และ กระบวนการทางการเมือง (Politicization) ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่ตัวบุคคลจะต้องประสบ ดังนั้นการได้ประสบการณ์จากสิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งหนึ่งที่ช่วยให้เป็นคนทันสมัยขึ้นมาได้

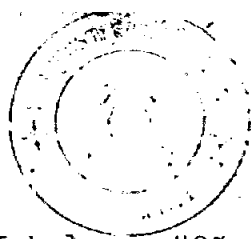
จากการศึกษาของ Alix Inkeles และ David H. Smith ในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา 6 ประเทศ ดังได้กล่าวมาแล้วนี้ พบว่ามีปัจจัยที่สำคัญหลายปัจจัยที่มีผลต่อการทำให้บุคคลมีความทันสมัย กล่าวคือ

1. การศึกษา (Education) การศึกษาจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ลักษณะของบุคคลทันสมัยขึ้น กล่าวคือ ในการเรียนรู้อยู่ภายในโรงเรียน นอกจากบุคคลจะเรียนรู้ในเรื่องการอ่าน การเขียน และการคำนวณแล้ว บุคคลจะได้เรียนรู้ในเรื่องของค่านิยม ทักษะ และวิถีทางในการที่จะดำรงชีวิตในระดับสูง สำหรับตนเอง และสำหรับการพัฒนาประเทศ เช่น มีการเข้าร่วมกับกิจกรรมในสังคม เปิดรับความคิดใหม่ ๆ รับผิดชอบต่อสังคมใหม่ ๆ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และพร้อมที่จะกำหนดจำนวนของบุตร สำหรับครอบครัวของตนเอง เป็นต้น<sup>2</sup>

2. การเปิดรับสื่อมวลชน (Mass Media Exposure) พบว่า การเปิดรับสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับปัจจัยอื่น ๆ อย่างแท้จริง อย่างเช่น

<sup>1</sup>Myron Weiner (ed.), Modernization: The Dynamics of Growth, 3 d.ed, (New York: Basic Books, Inc. Publishers, 1966), pp.139-140.

<sup>2</sup>Ibid., p.143.



มีความสัมพันธ์กับการศึกษามาก Inkeles และ Smith สรุปว่าบุคคลที่มีความทันสมัยจะเปิดรับสื่อมวลชน และจากการเปิดรับสื่อมวลชนนี้เอง ทำให้บุคคลนั้นทันสมัยมากขึ้นกว่าเดิมด้วย อันเป็นสาเหตุซึ่งกันและกัน<sup>1</sup>

3. ประสบการณ์ในโรงงานอุตสาหกรรม ( Factory Experience )

หมายถึงการมีประสบการณ์ในการทำงานภายในโรงงานอุตสาหกรรม พบว่าบุคคลจะเรียนรู้ที่จะมีความทันสมัยมากขึ้น เพิ่มขึ้นปีต่อปี นับตั้งแต่ได้เข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม<sup>2</sup> ต่างจากการมีประสบการณ์ในการทำการกสิกรรม ซึ่งไม่มีความสัมพันธ์กันเลยระหว่างประสบการณ์การทำงานและความทันสมัย<sup>3</sup> ทั้งนี้เนื่องจากว่า โรงงานอุตสาหกรรม มีลักษณะเป็นองค์การ มีการทำงานที่เป็นระเบียบ มีการแบ่งหน้าที่การทำงาน ตามความเหมาะสม และตามลักษณะของงาน ฯลฯ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้โรงงานอุตสาหกรรมกลายเป็น "สิ่งแวดล้อมที่มีอำนาจ" ในการช่วยให้บุคคลมีความทันสมัยขึ้น<sup>4</sup>

ปัจจัยทั้ง 3 ปัจจัยนี้ เป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้บุคคลเกิดความทันสมัย กล่าวคือ การศึกษาเป็นปัจจัยอันดับแรก ปัจจัยการเปิดรับสื่อมวลชน และประสบการณ์การทำงานอยู่ในอันดับที่ใกล้เคียงกัน คือ อันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ<sup>5</sup> ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ที่ Inkeles และ Smith ได้ทำการศึกษาไว้ด้วยได้แก่

1. ระดับทางเศรษฐกิจ ( Economic level ) ซึ่งวัดได้จากการเป็นเจ้าของ ของใช้ต่าง ๆ

<sup>1</sup>Ibid., pp.144-153.

<sup>2</sup>Ibid., p.167.

<sup>3</sup>Ibid., . .

<sup>4</sup>Ibid., pp.156-157.

<sup>5</sup>Ibid., p.268.

<sup>6</sup>Ibid., pp.352-353.



2. ปัจจัยเกี่ยวกับชีวิต หรือปัจจัยประชากร ได้แก่ อายุ สถานภาพ การสมรส และจำนวนบุตร
3. ศาสนา
4. ประสบการณ์ชุมชนเมือง (Urban experience) ได้แก่ การติดต่อกับชุมชนเมือง การมีที่อยู่อาศัยในชุมชนเมือง เป็นต้น
5. การศึกษาของบิดา
6. ประเภทของการทำงาน เช่น กลสิกรรม คนที่มีประสบการณ์ การทำงานอุตสาหกรรมต่ำ ปานกลาง และสูง เป็นต้น เป็นกัวแบ่งกลุ่มคนที่ทำการศึกษ
7. ความทันสมัยของโรงงาน เช่น ขนาดโรงงาน ความทันสมัยของเครื่องมือเครื่องใช้ เป็นต้น
8. ความแตกต่างระหว่างคนที่อยู่ในชนบทและคนที่อยู่ในเมือง เป็นสิ่งที่ได้ใช้ในการพิจารณาว่า ระหว่างคนที่อยู่ในชนบท กับคนที่อยู่ในเมืองนั้น จะมีความทันสมัยแตกต่างกันหรือไม่
9. ประสบการณ์ที่ได้รับจากบ้านและโรงเรียน

ปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญน้อยกว่าการศึกษา การเปิดรับสื่อมวลชนและประสบการณ์ในการทำงาน และบางปัจจัยก็พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับความทันสมัยเลย ผลการศึกษาที่น่าสนใจสำหรับปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่

#### ความทันสมัยของโรงงาน (Factory Modernity)

พบว่า คุณภาพของโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งจัดว่าทันสมัยนั้น จะช่วยทำให้เกิดการทำให้ทันสมัยสำหรับคนงานในบางประเทศ และบางเวลาเท่านั้น ซึ่งประสบการณ์ในการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมีอิทธิพลต่อความทันสมัยมากกว่าที่จะนำเรื่องคุณภาพของโรงงานมาพิจารณา<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Ibid., p.190.

ประสบการณ์ชุมชนเมือง (Urban experience) พบว่า ความแตกต่างในเรื่องความทันสมัยของบุคคล ไม่ได้มาจากการมีประสบการณ์ในชุมชนเมือง แต่มาจากว่า ภายในเมืองนั้นประกอบไปด้วยโรงเรียน สื่อมวลชน และโรงงานอุตสาหกรรม อันเป็นสิ่งที่ทำให้ประชาชนมีความทันสมัยมากขึ้นมากกว่า<sup>1</sup>

ความแตกต่างระหว่างคนที่อยู่ในชนบทและคนที่อยู่ในเมือง พบว่า ถ้าคนที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม อย่างน้อย 8 ปี จะมีระดับความทันสมัยเท่ากับบุคคลที่เกิดและเติบโตขึ้นในเมือง ส่วนคนที่ทำงานเกษตรกรรมในชนบท พบว่า จะมีความทันสมัย ถ้าหากว่าได้รับการศึกษาสูง แต่จะมีทัศนคติแบบดั้งเดิมอยู่มาก ซึ่งต่างจากคนที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จะลดทัศนคติแบบเก่าลง<sup>2</sup>

ประสบการณ์ที่ได้รับจากบ้านและโรงเรียน (Home and School Background) พบว่า ประสบการณ์ในระหว่างที่เป็นเด็ก ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ไม่ดีนั้น (ได้แก่ การไม่ได้รับการศึกษา ไม่ได้รับการอบรมจากที่บ้าน) จะทำให้เกิดผลในทางลบ กับความทันสมัย แต่ถ้าหากในวัยที่เป็นผู้ใหญ่ ได้รับสิ่งเร้าจะทำให้เกิดการชดเชยต่อประสบการณ์ที่ไม่ดี ในวัยเด็กได้ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความทันสมัยของบุคคล สิ่งเร้าในวัยที่เป็นผู้ใหญ่ ได้แก่ การมีประสบการณ์ในการทำงานอุตสาหกรรม และการพยายามศึกษาคือ เป็นคน<sup>3</sup> นอกจากนี้ การศึกษาของพ่อ ก็มีความสัมพันธ์กับความทันสมัยของลูกน้อยกว่าการศึกษาของลูกเอง<sup>4</sup> ซึ่งมีบทบาทในการทำให้เกิดความทันสมัยได้มากกว่า

<sup>1</sup> Ibid., pp.228-229.

<sup>2</sup> Ibid., pp.234-235.

<sup>3</sup> Ibid., pp.246-247.

<sup>4</sup> Ibid., p.242.

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอีกประการหนึ่ง ที่น่าสนใจสำหรับการศึกษาของ Inkeles และ Smith คือ บทบาทของสหกรณ์การเกษตร (The role of Agricultural Cooperatives) ซึ่งจากการศึกษาพบว่า สหกรณ์การเกษตรนั้น สามารถที่จะช่วยให้บุคคลเกิดความทันสมัยได้เท่า ๆ กันกับที่เกิดจากการทำงานอุตสาหกรรม ถ้าหากการก่อตั้งองค์การแบบนี้ คั้งขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ก็จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคลกลายเป็นคนทันสมัยขึ้นมาได้<sup>1</sup>

Joseph A. Kahl ได้สรุปลักษณะทั่ว ๆ ไป เพื่อเปรียบเทียบลักษณะสังคมแบบดั้งเดิมและสังคมแบบสมัยใหม่ ดังนี้คือ<sup>2</sup>

1. การแบ่งงานกันทำ สังคมแบบดั้งเดิม จะมีผู้ประกอบการมากกว่ำร้อยละ 70-80 นอกจากนี้จะเป็นผู้ที่ทำงานอื่น ๆ เช่น -ช่างฝีมือ นักกฎหมาย และพระ ฯลฯ ส่วนในสังคมสมัยใหม่จะมีผู้ทำงานเกษตรกรรมเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น นอกนั้นจะเป็นงานรับจ้าง ทำงานอุตสาหกรรม ฯลฯ

2. การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยเฉพาะในเรื่องของการผลิต ในสังคมสมัยใหม่จะนิยมใช้วิธีการผลิตแบบใหม่ มีการค้นคว้าวิจัย ส่วนสังคมแบบดั้งเดิมจะใช้วิธีการผลิตแบบดั้งเดิมสืบต่อกันมา

3. ระดัับการกลายเป็นเมือง เมื่อเกิดการแพร่กระจาย และเกิดการยอมรับเอานวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการเกษตรกรรม จะทำให้การใช้ที่ดินกับการใช้แรงงานคนน้อยลงไป สังคมส่วนใหญ่จะเริ่มกลายเป็นเมือง

4. เศรษฐกิจ สังคมแบบดั้งเดิม มีการผลิตระดับพอเลี้ยงตนเองได้เท่านั้น ส่วนสังคมสมัยใหม่ มีพื้นฐาน เศรษฐกิจ ระดัับชาติ มีรายได้ต่อหัว และมีการบริโภคสูง

<sup>1</sup>Ibid., p.208.

<sup>2</sup>Joseph A. Kahl, The Measurement of Modernism, (Austin and London: The University of Texas Press, 1968), p.4-5, p.18-22.

5. การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม สังคมแบบกึ่งเคม มีการแบ่งชั้นทางสังคมระหว่างเจ้าของที่ดินกับผู้เช่าที่ดิน ซึ่งแตกต่างกันมาก ส่วนในสังคมสมัยใหม่ การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม ขึ้นอยู่กับการแบ่งงานกันทำ มีการกระจายรายได้ และมีอัตราเลื่อนชั้นทางสังคมสูงขึ้น

6. การศึกษาและการสื่อสาร ในสังคมแบบกึ่งเคม คนส่วนใหญ่จะมีการศึกษาคำ ส่วนในสังคมสมัยใหม่ คนจะรู้หนังสือ และได้รับการศึกษาคีชั้น ระบบสื่อสารมวลชน เป็นสื่อกลางที่จะให้ข่าวสาร และการศึกษาแก่ประชาชน

7. ระบบค่านิยม Kahl แบ่งค่านิยมออกเป็น 14 ประเภท ซึ่งใช้เป็นเครื่องวัดว่า บุคคลมีค่านิยมสมัยใหม่เพียงใด ดังนี้คือ

#### 7.1 ความตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลง (Activism)

เป็นค่านิยมที่ตรงกันข้ามกับค่านิยมแบบเกา ไคแก การเชื่อถือโชคชะตา (Fatalism) ลักษณะของค่านิยมในเรื่องการเชื่อถือโชคชะตานั้น มักปรากฏอยู่ในสังคมแบบกึ่งเคม ทั้งนี้เพราะโครงสร้างของสังคมชนบท ทำให้คนในสังคมนั้นมีประสบการณ์ที่ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ เช่น ลม ฟ้า เป็นคน ทำให้เกิดการเรียนรู้จากการถ่ายทอดสืบต่อกันมา และไม่คอยมีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นจึงมักจะเชื่อถือในชะตากรรมมากกว่า ส่วนในสังคมสมัยใหม่ คนมักจะมีค่านิยมที่ตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลง คือ ยอมรับว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้เสมอ

#### 7.2 การจัดช่วงชั้นของโอกาสก้าวหน้าในชีวิต (Stratification of life chances)

ในสังคมสมัยใหม่นั้น คนทุกคนมีโอกาสจะก้าวหน้าเท่าเทียมกัน ถ้ามีความต้องการที่จะทำให้ชีวิตเจริญก้าวหน้า ทั้งนี้เพราะเกิดค่านิยมใหม่ขึ้นมา คือ พิจารณาบุคคลจากความสามารถที่เขาประสบผลสำเร็จในการทำงาน มากกว่าจะพิจารณาจากพื้นฐานเดิม

#### 7.3 การจัดช่วงชั้นของชุมชน (Community stratification)

ในสังคมแบบกึ่งเคม บุคคลจะมีการรับรู้ (Perception) ว่า ในการปกครองชุมชนนั้น มีผู้ที่เป็นผู้นำได้ไม่กี่คน ส่วนในสังคมแบบสมัยใหม่ บุคคลจะมีค่านิยมว่า

ประชาชนมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นต่อการปกครองได้

#### 7.4 งานเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด (Occupation Preimacy)

ในสังคมสมัยใหม่ บุคคลจะมีค่านิยมในการที่จะประสบความสำเร็จในอาชีพการงาน โดยให้ความสำคัญแก่งานที่ทำอยู่ ถึงแม้ว่าจะต้องเสียสละความสุขส่วนตัวบ้าง

#### 7.5 ความผูกพันกับเครือญาติ (Integration with relatives)

คนที่อยู่ในสังคมสมัยใหม่ มักจะมีค่านิยมว่า เขาพร้อมที่จะแยกออกจากกลุ่มเครือญาติ เพื่อไปแสวงหาความก้าวหน้าในชีวิต มากกว่าจะอยู่กับบิดามารดา ญาติพี่น้อง เหมือนกับคนที่อยู่ในสังคมดั้งเดิม เพราะจะมีความผูกพันกันมากกว่า

#### 7.6 ปัจเจกชนนิยม (Individualism) บุคคลที่ทันสมัยจะ

สามารถคาดคะเน และกระทำการต่าง ๆ ได้ เนื่องจากมีความเชื่อมั่นในตนเอง ต่างจากคนในสังคมดั้งเดิม ซึ่งเมื่อตัดสินใจ มักจะต้องเกรงใจบุคคลอื่นว่าจะไม่เห็นด้วยกับการตัดสินใจนั้น

#### 7.7 ความเชื่อในบุคคลอื่น (Trust) บุคคลที่อยู่ในสังคม

ดั้งเดิม มักจะไม่เชื่อใจบุคคลภายนอก จะไว้วางใจก็เฉพาะเครือญาติเท่านั้น ซึ่งต่างจากคนในสังคมสมัยใหม่ ซึ่งจะเต็มใจในการติดต่อกับบุคคลอื่น ๆ แม้ว่าจะเป็นคนแปลกหน้า

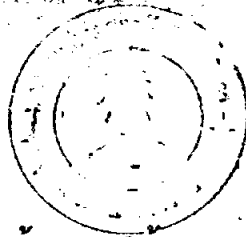
#### 7.8 การเข้าร่วมในการใช้สื่อสารมวลชน (Participation in

mass media) ในสังคมแบบดั้งเดิม บุคคลมักไม่ค่อยสนใจในข่าวสารต่าง ๆ นอกจากเรื่องภายในชุมชนของตัวเอง ซึ่งต่างจากในสังคมสมัยใหม่ ที่คนจะให้ความสนใจในเรื่องข่าวสารต่าง ๆ ที่แพร่ทางสื่อมวลชน

#### 7.9 องค์กรขนาดใหญ่ (Big Companies) คนที่ทันสมัยจะ

นิยมการจัดองค์การอย่างมีระเบียบ มีการวางสายงานอย่างมีระบบ และนิยมที่จะปรับปรุงการทำงานขององค์กรให้ดีขึ้น





7.10 การทำงานด้วยการใช้แรง (Manual Work)

คนที่ทันสมัยจะไม่รังเกียจการทำงานด้วยการใช้แรง และจะพยายามปรับปรุงการทำงานด้วยการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยเข้าช่วย

7.11 ความชอบชีวิตแบบชุมชนเมือง (Preference of urban

life) เนื่องจากชุมชนเมือง เป็นแหล่งที่รวมเอา ความเจริญก้าวหน้าต่าง ๆ เข้าไว้ ทำให้คนที่ทันสมัยมักจะพอใจที่จะได้มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม และสามารถแสวงหาความชำนาญในกิจการงานต่าง ๆ ได้ และสามารถที่จะสมาคมกับบุคคลต่าง ๆ ได้เสมอ

7.12 ครอบครัวที่ทันสมัย (Family modernism)

เป็นลักษณะของบุคคลทันสมัย ที่จะนิยมการมีขนาดครอบครัวที่พอเหมาะ รู้จักการคุมกำเนิดและรู้จักบทบาทของครอบครัว รวมทั้งคำนึงถึงบทบาทของสตรีด้วย

7.13 ความเคร่งศาสนา (Religiosity)

คนที่ทันสมัยจะนับถือศาสนาอย่างมีเหตุผล ไม่ใช่นับถือตามบรรพบุรุษ หรือเชื่อถือโง่กลาง นับถือไสยศาสตร์

7.14 การเสี่ยง (Risk Taking)

บุคคลสมัยใหม่จะกล้าเสี่ยงในการลงทุนทางด้านการงาน และสามารถแก้ไขปัญหาการงานด้วยความสามารถของตนเอง

David C. McClelland

ได้ทำการศึกษาดังสังคมสมัยใหม่ว่า

ปัจจัยที่จะทำให้ความทันสมัยของบุคคลหรือของกลุ่ม มีมากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับการมี "แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์" (Achievement Motivation) อยู่ในระดับสูงหรือต่ำ โดยที่ McClelland ได้ทำการศึกษาคนในสังคมที่มีความเป็นเมืองแล้ว

David C. McClelland, The Achieving Society, (New York: The Free Press, 1967), pp.74-85.

และเน้นในด้านของการพัฒนาเศรษฐกิจ กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ก็จะเป็นคนทันสมัยมาก และเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) ที่ดีด้วย ในทางตรงกันข้าม ถ้าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ ก็จะเป็นคนที่ทันสมัยน้อย และมีลักษณะ เป็นผู้ประกอบการต่ำ

นอกจากแนวความคิดสำคัญ ๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีปัจจัยที่มีความสำคัญ และสมควรนำมาศึกษากับกระบวนการทำให้ทันสมัยก็คือ " การปลีกรัฐออกจากสังคม " (Alienation) ซึ่ง Everett M. Rogers ได้กล่าวถึง " ความรู้สึกไร้อำนาจ " (Powerlessness) ว่า " ความรู้สึกไร้อำนาจอาจจะเป็นเหตุผลประการหนึ่ง สำหรับความล้มเหลวในโครงการพัฒนาชนบท สำหรับกลุ่มชาวนา " <sup>1</sup> ซึ่ง Rogers ได้เสนอว่า ควรนำแนวความคิดนี้มาศึกษากับการทำให้ทันสมัยด้วย <sup>2</sup> และจากทฤษฎีของ Karl Marx เกี่ยวกับเรื่องนี้ Marx ได้แบ่งการปลีกรัฐออกจากสังคม (Alienation) ออกเป็น 4 ประเภทด้วยกันคือ <sup>3</sup>

1. การปลีกรัฐออกจากสังคม เป็นผลจากการทำงานที่เกิดจากผลของงาน (ในทัศนะของ Marx ได้กล่าวไว้ว่า หมายถึง การปลีกรัฐออกจากสังคมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ) เมื่อผู้ผลิต หรือ ผู้ทำงาน " สูญเสีย " ผลผลิตอันเกิดจากแรงงานของตนเอง ซึ่งต่อมากการสูญเสียเช่นว่านี้ ได้กลายเป็นสิ่งที่มาต่อต้านเขาในรูปของแรงผลักดันจากภายนอก การปลีกรัฐออกจากสังคมนี้มีความหมายนี้เป็น

<sup>1</sup> Rogers and Svenning, Modernization among Peasants..., p.378.

<sup>2</sup> Ibid., p.380.

<sup>3</sup> Karl Marx, Early Writings, Translated by T.B. Bottomore

( London : Watts, 1963 ), p.124.

เงื่อนไขของทั้ง "การสูญเสีย" และภาวะจำยอม เกิดความรู้สึกว่า มนุษย์ไม่ใช่ผู้ที่ควบคุมธรรมชาติ ไม่ใช่ผู้ที่สามารถกำหนดให้ธรรมชาติเป็นไปอย่างที่คุณต้องการได้ แต่ธรรมชาติหรือเทคโนโลยี ซึ่งมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นมา จะเป็นผู้ควบคุมมนุษย์ในรูปแบบของแรงผลักดันที่เป็นอัตโนมัติและไม่เคยปรากฏมาก่อน

2. การปลีกตัวออกจากสังคม ที่เกิดจาก "การกระทำการผลิต" จาก "แรงงานในฐานะที่เป็นกิจกรรมแห่งชาติ" การทำงานได้กลายเป็น "สิ่งภายนอก" "สิ่งแปลกที่ไม่เคยมีมาก่อน" และไม่ใช่เรื่องของมนุษย์โดยตรงอีกต่อไปแล้ว ซึ่งตามแนวความคิดของ Marx กล่าวว่า นี่คือนิยามอันสำคัญของการเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง (Self Alienation)

3. การปลีกตัวออกจากสังคม ที่เกิดจากความเป็นมนุษย์และมนุษย์ได้แยกตัวตนเองออกไปจาก การกระทำการผลิต โดยใช้แรงงาน และกิจกรรมของตนเอง การแยกดังกล่าวทำให้ไม่สามารถที่จะหาประสบการณ์ให้ตนเอง เช่น มนุษย์หิวเป็นได้ Marx กล่าวว่า "แรงงานที่ถูกตัดออกไปก็คือ การแยกร่างกายของมนุษย์ออกไป เช่นเดียวกับแยกธรรมชาติภายนอกและแยกความมีชีวิตและจิตใจของมนุษย์ออกไป ซึ่งจะทำให้เกิดมีมนุษย์ที่มีความเป็นมนุษย์ลดน้อยลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ"

4. การปลีกตัวออกจากสังคม อันเกิดจากความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อบุคคลรอบ ๆ ตัว

จากแนวความคิดของ Marx ดังกล่าว สรุปได้ว่า การที่มนุษย์จะเกิดความรู้สึกที่เรียกว่า "การปลีกตัวออกจากสังคม" (Alienation) นั้น เกิดขึ้นเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านอุตสาหกรรมซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มนุษย์ถูกควบคุมโดยเครื่องจักร มนุษย์จะรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อสิ่งเหล่านี้ และทำให้เกิดความรู้สึกอยากปลีกตัวออกไปจากสังคมที่ตนเองอยู่

ในระยะหลัง แนวความคิดนอกจากเรื่องการปลุกตัวออกจากสังคมนี้อแล้ว ได้มีผู้ศึกษาทัศนคติและความคิดในตนเองเกี่ยวกับอีกหลายท่าน อาทิเช่น Seeman Olsen เป็นต้น ซึ่งทำให้สามารถแยกแยะประเภทของความรู้สึกในตนเองเกี่ยวกับนี้ ออกไปได้อีกหลายประการ เช่น ความรู้สึกไร้ความหมาย (Meaninglessness) ความรู้สึกไร้บรรทัดฐาน (Normlessness) ความรู้สึกไร้อำนาจ (Powerlessness) ความรู้สึกโดดเดี่ยว (Isolation) เป็นต้น ว่าเป็นอุปสรรคต่อความทันสมัย การสื่อสาร หรือการยอมรับนวัตกรรมใหม่ ๆ ศิลปวิทยาการทันสมัย เป็นต้น

เมื่อพิจารณาแนวความคิดดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจ และนำมาศึกษากับการนำให้ทันสมัย ว่าความรู้สึกนี้จะมีผลกระทบต่อการทำให้ทันสมัยอย่างไรบ้าง

### ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความทันสมัยและปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องนั้น ได้มีผู้จัดทำไว้หลายท่าน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผลงานการวิจัยในต่างประเทศได้อธิบายรายละเอียดไว้ในส่วนแนวความคิดสำคัญในการศึกษาแล้ว ดังนั้นในส่วนนี้จึงเป็นการนำเสนอผลงานการวิจัยที่เคยศึกษามาแล้วในประเทศไทย กล่าวคือ

1. สมศักดิ์ ศรีสันติสุข ได้ทำการศึกษา บุคคล 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มชาวนาที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ในขณะที่มีกลุ่มเกษตรกรตั้งอยู่ กลุ่มชาวนาในท้องถิ่นที่ไม่มีกลุ่มเกษตรกรตั้งอยู่ และชาวชนบทที่ไม่ได้ประกอบ

<sup>1</sup> สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, สังคมแบบดั้งเดิมที่กำลังเปลี่ยนแปลง: การศึกษาหมู่บ้านสองแห่งในจังหวัดขอนแก่น, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคมบัณฑิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515), หน้า 5-11.

อาชีพเกษตรกรรม ในหมู่บ้าน 2 แห่ง ที่จังหวัดขอนแก่น โดยทำการศึกษาในเรื่อง ความทันสมัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ แบบประเพณีแบบดั้งเดิม (Tradition) ขั้นเปลี่ยนผ่าน (Transitional) และขั้นทันสมัย (Modernity) สำหรับปัจจัยในการพิจารณาความทันสมัยนั้น สมศักดิ์ ศรีสันติสุข ศึกษาจากแนวความคิดของ Alex Inkeles คือ พิจารณาการทำให้ทันสมัย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านวัตถุ (External) และด้านจิตใจ (Internal)

ด้านวัตถุหรือ External Modernization ได้แก่

- ก. การอ่านออกเขียนได้ (Literacy)
- ข. เทคโนโลยี (Technology) หรือประยุกต์วิทยา
- ค. แบบแผนการทำนา (Farm Pattern)
- ง. สุขภาพและอนามัย (Health)
- จ. การจ้างแรงงาน (Employment)
- ฉ. แบบแผนครอบครัว (Family Pattern)

ด้านจิตใจ (Internal Modernization) ได้แก่

- ก. การเห็นคุณค่าของการศึกษา (Educational Orientation)
- ข. การยอมรับนวัตกรรมและความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลง

(Innovation)

- ค. ความนิยมในการทำงานอย่างจริงจัง (Activism)
- ง. การนับถือศาสนาอย่างมีเหตุผล (Religiosity)
- จ. คติปัจเจกบุคคล (Individualism) หมายถึงการคาด

คะเนสิ่งต่าง ๆ ด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง

- ฉ. การคำนึงถึงบทบาท การหน้าที่ของครอบครัว (Family Sphere)

นอกจากนี้ก็ได้ทำการศึกษากับ โลกทัศน์ (World views) ของชาวนบพที่มีต่อการทำให้ทันสมัยดังกล่าว สมศักดิ์ ศรีสันติสุข พบว่า



1.1 ลักษณะแบบแผนการดำเนินชีวิตอยู่ในชั้นที่กำลังเปลี่ยนผ่าน

1.2 การเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยทางค่านิยมในชั้นระบบประเพณีแบบดั้งเดิมไม่มีเลย แต่มีในชั้นทันสมัย ร้อยละ 9.13

1.3 ในด้านเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อขั้นตอนการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยในค่านิยม อายุ ขนาดครัวเรือน ประสบการณ์ทำงาน การท่องเที่ยว การรับฟังสื่อสารมวลชนนั้น ผลของการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับกลุ่มอื่น ๆ ปรากฏว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าโดยทั่วไปชาวชนบทต่างก็มีปัจจัยดังกล่าวที่จะเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยทางค่านิยม

1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยทางค่านิยมแบบแผน การดำเนินชีวิต (ค่านิยม) กับค่านิยมยังลึกลับกันอยู่ กล่าวคือ ชาวชนบทมีแนวโน้มของการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยทางค่านิยมสูงกว่า

1.5 เมื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะของกลุ่มต่าง ๆ ในเรื่องระดับการศึกษา ประยุกต์วิทยา แบบแผนการทำนา สุขภาพอนามัย การจ้างแรงงาน แบบแผนครอบครัว Educational Orientation, Innovation, Activism, Religiosity, Individualism และ Family Sphere ปรากฏว่าไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ไม่ทำให้มีความเป็นอยู่และความรู้สึกนึกคิดแตกต่างไปจากชาวชนบททั่วไป

1.6 ลักษณะของชาวชนบททั่วไปในเรื่อง Religiosity Individualism และ Family Sphere ยังคงต่ำกว่าเรื่องอื่น ๆ

1.7 การศึกษาและประยุกต์วิทยามีส่วนทำให้ชาวชนบทเป็นคนสมัยใหม่

1.8 การเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยในค่านิยมและจิตใจได้เป็นมาตรฐานตามลักษณะความเป็นอยู่ของชาวชนบทไทย ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม ถ้าหากว่านำเอาลักษณะความเป็นอยู่ของคนในเมืองเพื่อการศึกษาการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยแล้ว ก็จะปรากฏว่า ชุมชนที่ศึกษาจะไม่มีลักษณะที่อยู่ในชั้นทันสมัยเลย

2. สุริยา วีรวงศ์<sup>1</sup> ทำการศึกษา "ลักษณะสมัยใหม่" ที่จังหวัดชลบุรี ในปี พ.ศ. 2516 โดยศึกษาเปรียบเทียบชุมชน 2 กลุ่ม ระหว่างชุมชน หมู่บ้านและชุมชนเมือง ศึกษารวบรวมจากคานิยม 14 ประเภท ตามแนวความคิดของ Joseph A. Kahl ได้แก่ การกระทำอย่างจริงจัง (Activism) การจัดช่วงชั้นของโอกาสก้าวหน้าในชีวิต (Stratification of life chances) การจัดช่วงชั้นของชุมชน (Community stratification) การได้ความสำคัญสูงสุดแก่งานอาชีพ (Occupation Primacy) ความผูกพันกับเครือญาติ (Integration with relatives) มัจเจกชนนิยม (Individualism) ความไว้วางใจ (Trust) การใช้สื่อมวลชน (Participation in mass media) องค์การขนาดใหญ่ (Big Companies) การทำงานด้วยมือหรือแรงงาน (Manual work) ความชอบชีวิตในเมือง (Preference of urban life) ความนิยมครอบครัวสมัยใหม่ (Family modernism) ความเคร่งทางศาสนา (Religiosity) และการเสี่ยงภัย (Risk taking) จากการศึกษาพบว่า

### 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับรายได้กับระดับคานิยมสมัยใหม่

จากการศึกษาพบว่า ในเขตเมืองนั้น บุคคลที่มีรายได้ตั้งแต่เดือนละ 1,001 บาทขึ้นไป ยังมีรายได้สูงขึ้น จำนวนของผู้ที่มีคานิยมสมัยใหม่ในระดับสูง ก็จะมีจำนวนที่สูงขึ้นตามไปด้วย ส่วนในเขตชนบทนั้นพบว่า ความแตกต่างในคานระดับรายได้ ไม่ได้ทำให้บุคคลมีความแตกต่างในคานระดับคานิยมสมัยใหม่

---

<sup>1</sup> สุริยา วีรวงศ์, "ลักษณะสมัยใหม่" การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชุมชนหมู่บ้านกับชุมชนเมือง ภายในจังหวัดชลบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 215-219.

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านการใช้สื่อมวลชนกับค่านิยมของบุคคลที่มีต่อเกณฑ์ค่านิยมสมัยใหม่ แบ่งออกได้ 2 ประการ ดังนี้ คือ

2.2.1 บุคคลที่ติดตามสื่อมวลชนหลาย ๆ ประเภท ทั้งที่เป็นวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ มักเป็นผู้ที่มีแนวโน้มว่าจะเป็นบุคคลสมัยใหม่มากกว่าบุคคลที่ติดตามสื่อมวลชน แต่เพียงประเภทใดประเภทหนึ่ง ทั้งบุคคลที่อยู่ในเขตเมืองและในเขตชนบท

2.2.2 ผู้ที่รับฟังข่าวสารจากวิทยุเป็นเวลาทุก ๆ วัน จะเป็นผู้ที่มีค่านิยมสมัยใหม่ในระดับสูง และเป็นผู้ที่มีลักษณะสมัยใหม่มากกว่าผู้ที่รับฟังวิทยุนาน ๆ ครั้ง และบุคคลสมัยใหม่เหล่านี้ มักจะอยู่ในกลุ่มของผู้ที่อยู่ในเขตเมืองมากกว่าเขตชนบท

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติของบุคคลกับระดับค่านิยมสมัยใหม่ พบว่า บุคคลเชื้อชาติไทย และ เชื้อชาติจีน ที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับ การเปลี่ยนแปลงของสังคม และยอมรับค่านิยมสมัยใหม่ได้มากกว่าบุคคลเชื้อชาติไทยและเชื้อชาติจีนในชนบท

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอาชีพกับระดับค่านิยมสมัยใหม่ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มอาชีพรับราชการ เป็นกลุ่มอาชีพที่มีค่านิยมสมัยใหม่ในระดับสูง ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ส่วนอาชีพอื่น ๆ นั้น พบว่า กลุ่มอาชีพประกอบธุรกิจและการพาณิชย์กรรม และอาชีพรับจ้าง ของบุคคลที่อยู่ในเขตเมืองจะเป็นผู้ที่มีค่านิยมสมัยใหม่ในระดับสูง สำหรับในเขตชนบท ปรากฏว่าไม่มีกลุ่มอาชีพใดเลยที่มีค่านิยมสมัยใหม่อยู่ในระดับสูง

2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับระดับค่านิยมสมัยใหม่ ปรากฏว่าเพศชาย จะเป็นผู้ที่มีค่านิยมสมัยใหม่ในระดับสูง เป็นจำนวนมากกว่าเพศหญิง ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท

2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระดับค่านิยมสมัยใหม่ ปรากฏว่า ปัจจัยในค่านิยมไม่ได้ทำให้บุคคลมีความแตกต่างกันในเรื่องค่านิยมสมัยใหม่อย่างมีนัยสำคัญ

2.7 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับค่านิยมสมัยใหม่ ปรากฏว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง จะมีแนวโน้มไปในทางที่มีค่านิยมสมัยใหม่สูงกว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาค่ำ ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท

สรุปได้ว่า บุคคลทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท กำลังอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่าน คือ กำลังอยู่ในระยะที่จะรับเอาแนวความคิดและค่านิยมสมัยใหม่ ถึงแม้ว่าจะยังคงมีค่านิยมแบบประเพณีอยู่บ้าง แต่มีแนวโน้มที่จะลดน้อยลงไปในที่สุด

3. Rose K. Goldsen<sup>1</sup> และ Max Ralis<sup>1</sup> ได้

ทำการศึกษารื่องการยอมรับนวัตกรรม ของประชาชนในท้องถิ่นบางชั้น เมื่อ ค.ศ. 1955 ได้แก่ การยอมรับนวัตกรรมทางค่านิยมกรรม และการรู้จักใช้บริการของคลินิกและโรงพยาบาล จากการศึกษาพบว่า

3.1 การยอมรับเครื่องจักรที่ใช้แกสโซลีน ไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมทางค่านิยมกรรมอื่น ๆ (ได้แก่ การใช้มัย การเพาะเห็ด และการเลี้ยงปลา) และมีความสัมพันธ์เพียงเล็กน้อยกับการยอมรับนวัตกรรมทางค่านิยมบริการจากโรงพยาบาลและคลินิก นอกจากนี้ การยอมรับเครื่องจักรที่ใช้แกสโซลีน ก็มีความสัมพันธ์น้อยมาก กับการนับจำนวนการเพาะเห็ด

<sup>1</sup> Rose K. Goldsen and Max Ralis, Factors Related to Acceptance of Innovations in Bang Chan, Thailand: Analysis of a Survey Conducted by the Cornell Cross-Cultural Methodology Project, May, 1955, (New York: Department of Far Eastern Studies, Cornell University, 1957), pp.36-37.

3.2 การใช้เครื่องจักรมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจขั้นสูง (high motivation) และมีความสัมพันธ์กับขนาดของเมือง

3.3 กลุ่มชาวนาที่รู้จักใช้เครื่องจักร จะเป็นกลุ่มที่มีระดับทางเศรษฐกิจสูง มีระดับการอ่านออกเขียนได้สูงกว่า มีการยอมรับแบบแผนการดำเนินชีวิตแบบชุมชนเมือง สูงกว่า มีการเปิดรับสื่อมวลชน การติดต่อกับคนในสังคมมากกว่า และรู้จักใช้ปุ๋ยมากกว่า บุคคลอื่น สำหรับกลุ่มที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ (Illiterate) นั้น จะอยู่ในกลุ่มผู้ที่รู้จักใช้เครื่องจักรก็ต่อเมื่อมีการติดต่อกับชุมชนเมืองมากขึ้น

3.4 การใช้โรงพยาบาลและการใช้บริการคลีนิกนั้น ผู้ที่นิยมใช้มักเป็นกลุ่มที่อ่านออกเขียนได้ ซึ่งจะมีการเปิดรับสื่อมวลชน ยอมรับแบบแผนการดำเนินชีวิตตามแบบชุมชนเมือง และมีการติดต่อกับชุมชนเมืองในระดับสูง แก่ผู้ที่นิยมใช้บริการนี้ไม่จำเป็นต้องมีฐานะทางเศรษฐกิจสูง เหมือนกับกลุ่มที่ยอมรับการใช้เครื่องจักร

4. James N. Mosel ได้ทำการศึกษาในประเทศไทยเกี่ยวกับเรื่องการเปิดรับสื่อมวลชน กับ กระบวนการเรียนรู้ทางด้านการเมือง และคุณลักษณะทางจิตวิทยา ซึ่งถือว่าเป็นคุณลักษณะของบุคคลในสังคมสมัยใหม่ด้วย การศึกษาครั้งนี้ได้จัดทำขึ้นหลายท้องที่ ซึ่งมีท้องที่บางชั้นรวมอยู่ด้วย ผลการศึกษาปรากฏว่า

4.1 คุณลักษณะทางจิตวิทยามี Mosel เรียกว่า "Self-potency" นั้น หมายถึง ขอบเขตซึ่งบุคคลสามารถที่จะควบคุมความเป็นไปของ

<sup>1</sup> James N. Mosel, "Communication Patterns and Political Socialization in Transitional Thailand", Lucian W. Pye (ed), Communications and Political Development, (Princeton : Princeton University Press, 1963), pp.184-228.



โลกได้ และบุคคลนั้นเชื่อว่า ความคิดและการกระทำของเขาจะช่วยแก้ปัญหาให้กับตนเองได้ คุณลักษณะนี้จะช่วยในเรื่องการรับทราบข่าวสารทางสื่อมวลชน สำหรับในประเทศไทยพบว่า คนส่วนใหญ่จะมีลักษณะของ Self - potency ทั้งในด้านการเศรษฐกิจและการเมือง กล่าวคือ คนไทยส่วนใหญ่เชื่อว่าตนเองจะแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ และพบว่าเป็นการแก้ปัญหาทางการเมืองนั้น คนในกรุงเทพฯ จะมี Self- potency สูงกว่าคนในต่างจังหวัด

4.2 การขยายตัวของชุมชนนคร (urbanization) มีผลโดยตรงต่อระดับการรู้หนังสือ (Literacy) การเปิดรับสื่อมวลชน (Mass media exposure) และคุณลักษณะทางจิตวิทยา (Self - potency) แต่มีผลเชิงลบต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งนี้เพราะคนในกรุงเทพมหานครมีระดับการรู้หนังสือและมีการเปิดรับสื่อมวลชนมากกว่าต่างจังหวัด แต่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งน้อยกว่าที่คนในต่างจังหวัดไปลงคะแนน

การวิจัยในเรื่องพฤติกรรมกรรมการสื่อสารกับการทำให้ทันสมัยนั้น ได้รวบรวมเอาแนวความคิดสำคัญทั้งใดกล่าวในตอนต้น แล้วยังเข้าไว้ด้วยกัน โดยเฉพาะแนวความคิดของ Rogers และ Svenning กับแนวความคิดของ Inkeles และ Smith ซึ่งมีส่วนสำคัญมากในการศึกษา กล่าวคือ ให้นำเอาปัจจัยทางความทันสมัย และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาศึกษาดังนี้

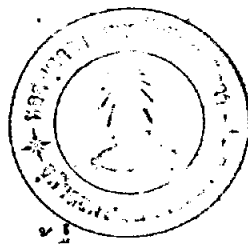
### 1. ปัจจัยด้านความทันสมัย (Modernity) ประกอบด้วย

#### 1.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motivation)

ประกอบไปด้วยเรื่องของความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน การรู้จักวางแผนงาน การรู้จักเสี่ยงในการทำงาน และความเห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญ

#### 1.2 การยอมรับนวัตกรรม (Innovativeness) ประกอบด้วย

การรู้จักยอมรับแนวความคิดแบบสมัยใหม่ การค้นคว้าและพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านการงาน และในด้านอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น บทบาทของสตรี ความเปลี่ยนแปลงในด้านการศึกษา เป็นต้น



1.3 การเข้าใจบทบาทของผู้อื่น (Empathy) ประกอบไปด้วย เรื่อง ความเข้าใจในบทบาทของบุคคลที่มีสถานภาพสูงกว่า และมีหน้าที่สำคัญในสังคมหรือชุมชนที่อาศัยอยู่

1.4 ความมุ่งหวังในการประกอบอาชีพ (Occupation Aspiration) ประกอบไปด้วย เรื่อง ของความต้องการที่บุคคลมุ่งหวังที่จะให้ตัวเองประกอบอาชีพอะไร และความต้องการที่บุคคลมุ่งหวังว่า ลูกของตนควรจะทำงานใด

2. ปัจจัยด้านพฤติกรรมสื่อสาร (Communication Behavior) ประกอบด้วย

2.1 การเปิดรับสื่อมวลชน (Mass media exposure) ได้แก่ การเปิดรับหนังสือพิมพ์ การเปิดรับวิทยุ และการเปิดรับโทรทัศน์

2.2 การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) ประกอบไปด้วย การสื่อสารกับบุคคลในครอบครัว และการสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ราชการ เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน เป็นต้น

2.3 การมีประสบการณ์ภายนอกสังคม (Cosmopolitaness) ประกอบด้วย เรื่องของการติดต่อกับสังคมที่เจริญกว่า และระยะเวลาในการติดต่อกับสังคม

3. ปัจจัยทางค่านิยมเศรษฐกิจและสังคม ประกอบด้วย ระดับการศึกษา การปลื้มตัวออกจากสังคม ประสบการณ์การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ประสบการณ์การทำงานเกษตรกรรม ความเคร่งในศาสนา อาชีพของบิดา ภาวะหนี้สิน และสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

4. ปัจจัยทางค่านิยมประชากร ประกอบไปด้วยเรื่องเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ขนาดของครอบครัว และ ภูมิฐานะเดิม

## วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบระดับความแตกต่างในความทันสมัยของบุคคล เมื่อพิจารณาจากกลุ่มที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และ ประกอบอาชีพอุตสาหกรรม
2. เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารกับความแตกต่างในความทันสมัยของบุคคล
3. เพื่อค้นหารูปแบบของพฤติกรรมการสื่อสารที่มีความสัมพันธ์มากที่สุดกับความทันสมัยของบุคคล ในระดับที่ต่างกัน
4. เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากพฤติกรรมการสื่อสารกับความทันสมัยของบุคคล
5. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสำคัญต่อแนวโน้มความทันสมัย

## ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งที่จะศึกษาเฉพาะความทันสมัยของบุคคลที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม เพื่อที่จะพิจารณาว่า บุคคลที่ประกอบอาชีพต่างกัน จะมีระดับความทันสมัยที่แตกต่างกันมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้โดยนำเอาปัจจัยทางด้านการสื่อสาร อันได้แก่ พฤติกรรมการสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วย การเปิดรับสื่อมวลชน การสื่อสารระหว่างบุคคล และการมีประสบการณ์ภายนอกสังคม เข้ามาพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการสื่อสารที่มีต่อความทันสมัยของบุคคล นอกจากนี้ยังได้นำเอาปัจจัยอื่น ๆ เข้ามาร่วมพิจารณาอีกด้วย กล่าวคือ

1. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม อาชีพบิดา การศึกษาของบิดา ระดับการศึกษา ภาวะหนี้สิน ความเคร่งศาสนา การปลีกรู้ตัวออกจากสังคม ประสบการณ์การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และประสบการณ์การทำงานเกษตรกรรม

2. ปัจจัยทางด้านประชากร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ขนาดครอบครัว จำนวนบุตร ศาสนา และภูมิลำเนาเดิม

### สมมติฐานของการวิจัย

1. พฤติกรรมการสื่อสาร อันได้แก่ การเปิดรับสื่อมวลชน การสื่อสารระหว่างบุคคล การมีประสบการณ์ภายนอกสังคม มีความสัมพันธ์กับความทันสมัยของบุคคลในระดับที่แตกต่างกัน

2. ปัจจัยประชากร อันได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ขนาดครอบครัว จำนวนบุตร ศาสนา และภูมิลำเนาเดิม มีความสัมพันธ์กับความทันสมัยของบุคคลในระดับที่แตกต่างกัน

3. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม อันได้แก่ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ระดับการศึกษา อาชีพของบิดา การศึกษาของบิดา ภาวะหนี้สิน การปลีกรั่วออกจากสังคม ประสบการณ์การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ประสบการณ์การทำงานเกษตรกรรม และ ความเคร่งศาสนา มีความสัมพันธ์กับความทันสมัยของบุคคลในระดับที่แตกต่างกัน

### ข้อจำกัดของการวิจัย

1. เนื่องจากการศึกษา เรื่องความทันสมัยของบุคคลครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตจากสังคมเกษตรกรรม ไปสู่สังคมอุตสาหกรรม เท่านั้น จึงศึกษาเฉพาะกลุ่มเกษตรกร และกลุ่มซึ่งทำงานในโรงงาน ดังนั้นจึงไม่นำเอากลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอื่น ๆ มาทำการศึกษาคว

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มเกษตรกรที่ทองที่บางชั้น และกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพในนิคมอุตสาหกรรมบางชั้นเท่านั้น จึงไม่สามารถที่จะนำผลการวิจัยไปสรุปรวมถึงกลุ่มเกษตรกร และกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรมทั่วประเทศได้ แต่อาจอนุมานเอาผลการวิจัยนำไปใช้ประกอบการพิจารณา การวางแผนการสื่อสาร เพื่อพัฒนาตัวบุคคลให้เหมาะกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ สำหรับ

กลุ่มเกษตรกร และ กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอุตสาหกรรมในสถานที่อื่น ๆ

3. ข้อมูลที่นำมาศึกษาเป็นข้อมูลที่ศึกษาได้จากสภาพข้อเท็จจริงในปี พ.ศ.2523 ซึ่งในระยะเวลาต่อไป อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปได้อีก ย่อมจะทำให้เกิดความแตกต่างกันไปได้

4. ตัวแปรที่นำมาศึกษาอาจครอบคลุมตัวแปรที่เกี่ยวข้องไม่ได้หมดทุกตัว

5. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประชานั้น มีจำนวนค่อนข้างน้อย คือ มีจำนวนเพียงร้อยละ 10 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งรวมประมาณ 29,000 คน และยังแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ตามอาชีพในการศึกษาค้นคว้า จึงอาจทำให้ค่าทางสถิติในการวิเคราะห์คลาดเคลื่อนไปบ้าง

#### ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางในการนำผลการวิจัยไปประกอบการพิจารณา การวางแผนพัฒนาประเทศ ในด้านการศึกษาบุคคล ทั้งนี้เนื่องจากความทันสมัยของบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

2. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการวางแผนการสื่อสาร อันเป็นการเสริมให้ประชาชนมีความทันสมัย เหมาะสมกับสภาพสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง

3. สามารถนำผลการวิจัยไปประกอบการพิจารณาวางแผนพัฒนา เขต - มีนบุรี ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

4. เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการสำหรับสาขานิเทศศาสตร์ - พัฒนาการ และการศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์ต่อไป



## นิยามศัพท์

พฤติกรรมการสื่อสาร ( Communication Behavior ) หมายถึง ท่าที ลักษณะ-  
การแสดงออกของบุคคลในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งสามารถสังเกตได้จากภายนอก  
ได้แก่ การเปิดรับสื่อมวลชน การสื่อสารระหว่างบุคคล และการมีประสพ-  
การณ์ภายนอกสังคม

การเปิดรับสื่อมวลชน ( Mass Media Exposure ) หมายถึง การฟังวิทยุ  
การอ่านหนังสือพิมพ์ และการชมโทรทัศน์

การสื่อสารระหว่างบุคคล ( Interpersonal Communication ) หมายถึง  
การติดต่อระหว่างบุคคล ซึ่งอาจเป็นการติดต่อระหว่างบุคคล คน หรือ  
มากกว่า คนขึ้นไป ซึ่งจะพิจารณาในเรื่องการชอบสนทนากับผู้อื่นในเรื่อง  
ต่าง ๆ

ความน่าเชื่อถือสื่อ หมายถึง การที่บุคคลให้ความไว้วางใจ และเชื่อถือสื่อ ที่จะ  
เป็นสื่อใดก็ได้ สื่อในที่นี้ หมายถึง สื่อมวลชน และสื่อบุคคล

การมีประสพการณ์ภายนอกสังคม ( Cosmopolitaness ) หมายถึง การที่บุคคล  
มีโอกาสติดต่อกับสังคมอื่น ที่มีชีวิตสังคมที่ตนอาศัยอยู่ เช่น การเดินทาง  
ไปต่างประเทศ การติดต่อกับบุคคลที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนชั้นในของกรุงเทพ  
มหานคร การสนทนากับบุคคลภายนอกสังคม เป็นต้น

ความทันสมัย ( Modernity ) หมายถึง การที่บุคคลพัฒนาเป็นคนสมัยใหม่  
( Modern Man ) โดยมีคุณสมบัติทางจิตวิทยา หรือ ความรู้สึกนึกคิด  
ทัศนคติ และพฤติกรรมบางอย่าง ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การยอมรับ  
รับนวัตกรรม การเข้าใจบทบาทผู้อื่น และความมุ่งหวังในการประกอบอาชีพ

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) หมายถึง ค่านิยมทางสังคม ซึ่งแสดงถึงความต้องการที่จะประสบความสำเร็จของบุคคลในสังคมนี้ ในเรื่องของการประกอบอาชีพ การรู้จักวางแผน การรู้จักเสี่ยงในการทำงาน และความเห็นว่า งานเป็นสิ่งสำคัญ

การยอมรับนวัตกรรม (Innovativeness) หมายถึง ชีวทัศน์ที่บุคคลจะยอมรับต่อแนวความคิดใหม่ ๆ และการเปิดรับต่อการเปลี่ยนแปลงภายในสังคม

การเข้าใจบทบาทของผู้อื่น (Empathy) หมายถึง ความสามารถในการคาดคะเนบทบาทของบุคคลอื่นได้ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจในความรู้สึกของบุคคลอื่นด้วย

ความมุ่งหวังในการประกอบอาชีพ (Occupation Aspiration) หมายถึง ระดับความมีเกียรติในงานอาชีพที่บุคคลต้องการให้ตนเองประกอบอาชีพนั้น และต้องการให้บุตรทำในอนาคต

ความเคร่งในศาสนา (Religiosity) หมายถึง การที่บุคคลนับถือศาสนาอย่างเคร่งครัด โดยไม่คำนึงถึงเหตุผล หรือศึกษาคำสอนในศาสนาอย่างถ่องแท้เสียก่อน จะนับถือตามการถ่ายทอดสืบต่อกันมา

สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio Economic Status) หมายถึงฐานะทางด้านการเงิน การเป็นเจ้าของสิ่งหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ และการเข้าร่วมกลุ่มทางสังคม

การปลิดตัวออกจากสังคม (Alienation) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือต่อสังคมที่ตนอาศัยอยู่ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ความรู้สึกไร้อำนาจ ความรู้สึกไร้บรรทัดฐาน ความรู้สึกโดดเดี่ยว และความรู้สึกไร้ความหมาย

ความรู้สึกไร้อำนาจ ( Powerlessness ) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีตัวตัวเองว่าไม่สามารถกำหนดชะตาชีวิตของตนเองได้ และไม่สามารถแก้ไขหรือทำอะไรได้กับสภาพชีวิต และสภาพสังคมที่เป็นอยู่

ความรู้สึกไร้บรรทัดฐาน ( Normlessness ) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสังคมว่า สังคมนั้นไม่มีอำนาจที่จะควบคุมให้สมาชิกปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ถูกต้องได้ และกฎเกณฑ์เหล่านั้นเป็นสิ่งที่ไร้ประโยชน์

ความรู้สึกโดดเดี่ยว ( Isolation ) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลในทางลบต่อค่านิยม และการปฏิบัติที่คนส่วนใหญ่นิยมปฏิบัติตาม บุคคลจะรู้สึกว่าอยากแยกตัวเองออกไปจากสังคม ไม่ชอบที่จะร่วมกลุ่มกับคนอื่น ๆ

ความรู้สึกไร้ความหมาย ( Meaninglessness ) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อชีวิต ค่อกิจกรรมของตน โดยเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายในชีวิตของตนเอง และไม่มีจุดหมายในการดำรงชีวิต

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย